

# FIDES ET RATIO

Prof. PhDr. Róbert Letz, PhD.

## LAUDATIO

Dynastia Letzovcov je známa v slovenskom kultúrnom a spoločenskom živote už tretiu generáciu. Prvú tvoril spisovateľ a redaktor Štefan Letz a jeho brat jazykovedec Belo Letz. Druhú Belovi synovia Štefan Letz a Ján Letz. Róbert Letz pochádza z tretej generácie Letzovcov. Narodil sa v rodine kresťanského filozofa prof. Jána Letz a MUDr. Tatiány Letzovej. Má jedného brata – rehoľníka dominikána a botanika Dominika Romana Letza OP. Nasmerovanie rodiny a život v nej sa rozvíjali na báze tradičných kresťanských hodnôt. Náboženstvo ho tajne vyučoval jezuitský fráter Michal Mlčúch.

V čase normalizácie počas náboženskej a politickej neslobody patril Róbertov otec Ján Letz k popredným disidentom. Bol autorom 47 samizdatových prác z oblasti filozofie a teológie. Jeho byt na Exnárovej 19 sa stal miestom, kde sa stretávalo viacero osobností slovenského i českého disentu: František Rábek, Imro Sklenka, Anton Semeš, Jozef Oprala, Anton Srholec, Martin Lauko, František Mikloško, Josef Zvěřina, Jirka Němec...

Otec Róberta viedol k poznaniu histórie mesta, rodiny, krajiny, sveta... Otvoril mu poznanie nádhernej prírody Malých Karpát na sobotňajších výletoch, kde brával celú perepúť chlapcov z paneláku. Róbert postupne duchovne dozrel a vnútorne sa obrátil a ako 16-ročný prijal Ježiša. Fascinovali ho – u nich doma - návštevy apoštola Bratislavy dominikánskeho pátra Akvínasa Juraja Gaburu OP, ktorý rozprával príbehy z väzenia a vyučoval bratov Róberta a Romana zásady viery a hovoril veľa zo života svätých. Róbert už ako gymnazista navštevoval tajné náboženské stretnutia. Jeho záujmy – filatelia a filokartia, čítanie historickej literatúry a románov, návštevy hradov, ho priviedli k štúdiu histórie na Filozofickej fakulte UK v Bratislave. Študoval v atmosfére druhej polovice 80. rokov. Zapájal sa do rôznych neformálnych aktivít. Popri cirkevných aktivitách spolu s ďalšími študentmi založil EKO-sekciu zameranú na ochranu pamiatok a prírody. Realizoval projekt „drobná sakrálna architektúra Bratislavy“. V rámci Slovenského zväzu ochrancov prírody sa podieľal na rekonštrukciách kláštora v Marianke a Štefánikovej mohyly v Ivanke pri Dunaji.

Ako tému diplomovej práce si vybral dejiny spolku Slovenská liga na Slovensku. Imponovala mu myšlienka nadstraníckej a nadkonfesijnej spolupráce Slovákov. Dňa 16. novembra 1989 sa zúčastnil pochodu bratislavských študentov za slobodu a zlepšenie podmienok pre študentov. Zapojil sa do rušných novembrových udalostí na Univerzite Komenského. Z jeho iniciatívy sa podarilo zostaviť a vydať prvé číslo vysokoškolského časopisu *Proglas*, ktorého začiatky siahali ešte pred november 1989.

Po úspešnom ukončení štúdia v roku 1991 začal pracovať na Historickom ústave SAV. Zameril sa na kultúrne, politické a cirkevné dejiny Slovenska v 20. storočí. Po založení katedry histórie na Pedagogickej fakulte v Bratislave v roku 1992 pracoval v tejto inštitúcii. Postupne v roku 1993 získal PhD. zo slovenských dejín a v roku 1997 sa habilitoval a 2004 inauguroval na Filozofickej fakulte Trnavskej univerzity v Trnave. V spolupráci s Konfederáciou politických väzňov Slovenska napísal priekopnícku monografiu *Slovensko v rokoch 1945 – 1948 na ceste ku komunistickej totalite* (1994), kde ako jeden z prvých historikov analyzoval zložité povojnové obdobie.

Už v tejto práci venoval priestor otázke vzťahu štátu a cirkvi, osobitne aj problematike začínajúcich perzekúcií katolíckej cirkvi. Práve dejiny Cirkvi sa stali dôležitou oblasťou bádania Róberta Letza. Do hĺbky sa venoval vykonštruovanému súdnu procesu s tromi slovenskými katolíckymi biskupmi Jánom Vojtaššákom, Michalom Buzalkom a Pavlom Gojdičom. Zostavil o ňom zborník, vydal niekoľko štúdií edíciu prameňov. Samostatný zborník zostavil o biskupovi Michalovi Buzalkovi. Tejto osobnosti venoval niekoľko štúdií a v roku 2011 osobitnú monografiu *Križom k svetlu* (spoluautor Peter Slepčan). Podobne samostatný zborník a viacero štúdií venoval osobnosti biskupa Jána Vojtaššáka. Róbert Letz sa venoval aj ďalším dôležitým slovenským katolíckym osobnostiam, medzi nimi nitrianskemu arcibiskupovi Karolovi Kmeťkovi, biskupovi Štefanovi Barnášovi – monografiu *Biskup Štefan Barnáš* vyšla v roku 2017. Osobitnú pozornosť venoval osobnosti kňaza a politika Andreja Hlinku. Zostavil zborníky, napísal štúdie, pripravil výber dokumentov, zostavil bibliografiu a napokon vydal spolu s kolegami z katedry ako hlavný editor kritickú edíciu prameňov *Andrej Hlinka – Prejavy a články* (2024, 2025) z ktorej zatiaľ vyšli dva zväzky. Do diela *Lexikón katolíckych kňazských osobností Slovenska* (2000) vypracoval 112 hesiel kňazských osobností. Štúdie venoval viacerým kňazským osobnostiam: Ferdiš Juriga, Jozef Rudinský, Ján Ch. Korec, Pavol M. Hnilica. Je autorom monografickej štúdie *Prenasledovanie kresťanov na Slovensku v rokoch 1948 – 1989*, ktorá vyšla ako súčasť diela *Zločiny komunizmu na Slovensku I.* (2001). Svojím rozsahom ide o dosiaľ najkomplexnejšie dielo o prenasledovaní kresťanov na Slovensku. Ako historik podrobne spracoval úctu k Sedembolestnej Panne Márii v monografii *Sedembolestná Panna Mária v slovenských dejinách* (2014). Spolu s biskupom Viliamom Judákom zostavil zborník *Svoradov v moderných slovenských dejinách* (2023) venovaný katolíckemu chlapčenskému internátu v Bratislave a zborník, venovaný cyrilo-methodskej tradícií. Usporiadal viacero vedeckých konferencií a diskusií na tému dejín katolíckej cirkvi. V tomto smere je dôležité jeho angažovanie v Rade pre históriu Konferencie biskupov Slovenska. Ako historik sa aktívne zapojil do procesov blahorečenia Michala Buzalku, Titusa Zemana, Janka Havlíka, Alfonza Paulena a Jána Vojtaššáka. Vystupuje v televízií a rozhlase. Účinkoval v dokumentárnych filmoch o Michalovi Buzalkovi, Jánovi Vojtaššákov, o procese s biskupmi J. Vojtaššákom a spol., o arcibiskupovi Eduardovi Nécseyovi, Andrejovi Hlinkovi, Jánovi Hutyrovi, Štefanovi Náhalikovi, biskupovi Pavlovi Jantauschovi, Jankovi Havlíkovi, o Sedembolestnej Panne Márii. Zúčastňuje sa televíznych diskusií na témy z dejín Cirkvi.

Z ďalších aktivít je dôležitá jeho účasť na vydaní *Lexikónu slovenských dejín* (prvé vydanie 1997), ktorý vyšiel aj v anglickom, nemeckom a maďarskom preklade a je prvou chronologickou príručkou slovenských dejín. Je autorom troch dielov z originálnej šesťdielnej syntézy *Slovenské dejiny*, kde spracoval 20. storočie. Je spoluautorom učebníc dejepisu pre 9. ročník základných škôl a 3. ročník gymnázií. Aktívne sa zúčastnil pri tvorbe troch dielov jedinečnej edície *Pramene k dejinám Slovenska a Slovákov*.

Toto všetko bolo možné vďaka Božej pomoci a ochrane, vďaka kresťanskému rodinnému prostrediu, v ktorom Róbert Letz žije a tvorí. Osobitná vďaka tu patrí jeho manželke Alenke, s ktorou zdieľajú všetky radostné i ťažké chvíle už 28 rokov. Vďaka jej pochopeniu a podpore mohol vytvoriť to, čo vytvoril. Spolu vychovali šesť detí: Máriu, ktorá kráča v Róbertových šľapajách a venuje sa histórii, Magdalénku, ktorá sa venuje umeniu a hre na violončelo, Bela, ktorý študuje už štvrtý rok medicínu v Brne, Janka ktorý študuje na gymnáziu a venuje sa džudu, Tomášovi, ktorý nastupuje na štúdium psychológie v Trnave a Jurajovi, ktorý nastupuje na katolícke gymnázium v Nitre.

V Bratislave dňa 16. septembra 2025

.....  
Mons. prof. ThDr. Jozef Halčko, PhD.

# FIDES ET RATIO

Prof. Ing. Štefan Luby, DrSc., Dr. h. c. mult.

## LAUDATIO

Vážený pán profesor Luby, Vaše excelencie otcovia biskupi, vážené dámy a páni, mám tú česť predstaviť vám výnimočnú osobnosť vedy na Slovensku, Prof. Ing. Štefana Lubyho, DrSc., Dr. h. c. multi, laureáta Ceny Fides et ratio.

Štefan Luby získal množstvo ocenení za výsledky svojich aktivít na poli vedy (je ich viac ako 80), medzi nimi aj Kríž prezidenta SR 1. triedy (2003) a štátne vyznamenanie Pribinov kríž 1. triedy (2005). Dnešné ocenenie cenou Fides et ratio však neoceňuje len jeho vedecké a vedecko – organizačné aktivity, ale predovšetkým jeho „neoficiálnu“ činnosť, spočívajúcu v sústavnom formovaní slovenskej vedeckej komunity, a v ich zaradení do medzinárodného kontextu využívajúc svoje pozície a konexie v zahraničí.

Štefan Luby sa narodil 6. mája 1941 v Bratislave v rodine významného slovenského právnicka Štefana Lubyho. Ranné detstvo prežil v Liptovskom Hrádku, kde začal chodiť do školy. Neskôr sa rodina presťahovala do Bratislavy, ale na Liptov nezabudol a do Liptovského Hrádku sa vracal počas každých prázdnin. Fascinovaný bol najmä horským tokom Belá, kde sa často kúpaval a tak verifikoval Archimedov zákon, ktorý našťastie platí aj v studenej tatranskej vode. Napriek tomu sa nestal hydrológom, ani sa nevydal na dráhu právnicka ako jeho otec, ale dal sa na dráhu fyzika. V rokoch 1958 – 1963 študoval na Slovenskej vysokej škole technickej (dnes Slovenská technická univerzita - STU) v Bratislave, odbor Fyzika pevných látok. Po skončení štúdia pracoval rok na Univerzite Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach. Vedeckú aspirantúru absolvoval v Elektrotechnickom ústave Slovenskej akadémie vied (SAV) v Bratislave, kde po získaní titulu CSc. pracoval ako vedecký pracovník. V roku 1982 získal vedeckú hodnosť DrSc, v roku 1996 sa stal profesorom fyziky na STU v Bratislave. V SAV, kde pracoval od roku 1964, bol v rokoch 1984 – 1992 riaditeľom Fyzikálneho ústavu SAV. Členom Predsedníctva SAV sa stal v roku 1992, v rokoch 1993 – 1994 pôsobil na poste 1. podpredsedu SAV, predsedom SAV bol v rokoch 1995 – 2009.

Vo vedeckom výskume sa zaoberal fyzikou polovodičov, kovov, elektronických súčiastok, laserovou technikou, röntgenovou optikou a nanotechnológiami. Nanotechnológia je označenie pre oblasť vedy (a priemyslu), ktoré manipulujú s jednotlivými atómami tak, aby sa vytvorili materiály s netradičnými vlastnosťami. (Predpona nano, znamená jednu miliardtinu metra, teda približne rozmer molekuly). Malé rozmery materiálov a ich štruktúry zvyšujú ich merný povrch a teda aj reaktivitu, pevnosť a spoľahlivosť. Výsledkom sú lepšie a pevnejšie materiály, lieky, senzory, filtre. Príkladom takejto štruktúry je grafén, výskumu ktorého sa venoval aj laureát. Výsledky svojej práce prezentoval na svetových a európskych vedeckých podujatiach. Je autorom a spoluautorom 476 pôvodných vedeckých prác, 9 patentov, 16 kníh a kapitol kníh a početných kníh literatúry faktu. Mám doma asi 10 kníh z oblasti literatúry faktu, ktoré napísal; koľko ich však napísal neviem; je ich určite viac ako dvanásť, pretože si pamätám, ako na jednej z prezentácií jeho knižky prehlásil, že by nechcel byť „tuctovým“ spisovateľom... Je členom Spolku slovenských spisovateľov a členom Klubu spisovateľov literatúry faktu.

Za svoju vedeckú a vedecko – organizačnú činnosť Štefan Luby dostal čestné doktoráty z univerzít Salerno (Taliansko), STU, Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre a Trenčianskej univerzity Alexandra Dubčeka. Bol prezidentom Federácie európskych akadémií (All European Academies, Central European Academy of Sciences and Arts). Je viceprezidentom Európskej akadémie vied a umení v Salzburgu. Od roku 1971 je členom Nadácie Alexandra von Humboldta a od roku 2004 aj členom Rady Učenej spoločnosti SAV.

Štefan Luby sa stal predsedom SAV v ťažkej situácii pre SAV. Možno povedať, že práve preto sa ním stal. Mal som možnosť byť „spolubojovníkom“ prof. Lubyho v Predsedníctve SAV počas dvoch funkčných období 1998 – 2005. Bolo to obdobie, keď SAV stále hrozil zánik; bolo potrebné vypracovať legislatívny rámec pre existenciu SAV, ináč povedané nový Zákon o SAV. Po analýze existujúcich zákonov o fungovaní podobných inštitúcií v zahraničí sme sformulovali Zákon o SAV, ktorý bol parlamentom schválený a je platný dodnes. Ďalším problémom bola rozpočtová kapitola SAV. Snahou vlády bolo, aby bol rozpočet SAV súčasťou rozpočtu Ministerstva školstva a vedy; takto by vláda mohla riadiť SAV. To nebolo pre nás akceptovateľné; nakoniec sa podarilo udržať autonómny rozpočet SAV. Najväčšiu zásluhu mal na tom dnešný laureát; finty použité v tomto procese by vás iste pobavili. Štefan Luby bol na zasadnutí Predsedníctva SAV vždy dobre pripravený a mal k dispozícii viac alternatív riešenia problémov, ktorých riešenie nebolo jasné. Pokiaľ si pamätám, tak vždy sa mu podarilo presadiť to „správne“ riešenie hlavne preto, lebo návrhy mal dobre premyslené. Že to robil dobre, svedčí skutočnosť, že bol predsedom SAV 14 rokov, najdlhšie v „novodobej“ ére.

V súčasnosti pracuje na FÚ SAV, ale je aktívny v slovenskej vedeckej komunite. Ako viceprezident European Academy Science and Arts (EASA) navrhol za členov tejto prestížnej učenej spoločnosti viacerých vedcov zo Slovenska, medzi inými aj mňa, a tak nám vznikla možnosť presadzovať naše názory v celosvetovom kontexte.

Osobitnou kapitolou aktivít Štefana Lubyho je spolupráca SAV s Pontificia Academia Scientiarum vo Vatikáne. Táto učená spoločnosť patrí medzi najprestížnejšie na svete; je to spoločnosť združujúca špičkových vedcov z celého sveta, bez ohľadu na vierovyznanie. Aj ja som mal možnosť zúčastniť sa jej zasadania ako pozorovateľ; vtedy (rok 2005) medzi členmi PAS bolo 27 laureátov Nobelovej ceny. PAS sa vyjadruje k najpálčivejším problémom súčasnosti a takto aj nám, vedcom zo Slovenska vznikla možnosť prostredníctvom účasti na zasadaniach PAV vyjadriť sa k nim. Iniciátorom spolupráce bol otec biskup František Rábek a našiel vo vtedajšom predsedovi SAV Štefanovi Lubym chápaného a spolupráci nakloneného partnera. Tento vzťah pokračoval desaťročia dialógom s radou KBS pre vedu až dodnes. Ako znak uznania, bola v roku 2002 Štefanovi Lubymu udelená Medaila Pontificia Academia Scientiarum; medailu mu odovzdal vtedajší kancelár PAS Mons. Sorondo, ktorého prof. Luby prijal v roku 2003. V roku 2006 si kardinál Tomko prevzal z rúk Štefana Lubyho Zlatú medailu za podporu vedy, za jeho príspevok na poli dialógu medzi vedou a vierou.

Zrejme som hovoril viac o vedecko – organizačných aktivitách laureáta, ako o výsledkoch jeho vedeckých aktivít. Cena Fides et Ratio je ocenením za jeho dlhoročnú účasť na dialógu medzi vedou a vierou, aby spoločnosť fungovala v súlade s kresťanskými zásadami, ktoré si všetci ctíme. Laureát Ceny Fides et Ratio, Štefan Luby svojimi činmi dokázal, že si túto mimoriadnu poctu zaslúži.

Štefan Luby je významný vedec, ktorý svojimi činmi, bez okázalých gest prispieva k porozumeniu medzi vedou a vierou. Verím, že toto ocenenie prijme ako prejav uznania za jeho celoživotné aktivity, ktoré sú symbiózou vedeckej práce a neformálneho života kresťana.

V Bratislave dňa 16. septembra 2025

.....  
Ing. Viliam Novák, DrSc.

# FIDES ET RATIO

Prof. MUDr. Ján Murín, CSc.

## LAUDATIO

*Hlbočina je človek  
a jeho srdce priepasť. (Ž 64)*

Keď som v roku 1983 nastúpil do kňazského seminára a na teologickú fakultu v Bratislave, počas piatich rokov sme ako bohoslovci stretávali v chráme o. ThDr. Jána Murína s manželkou. Jeho majestátna postava s úsmevom na perách v nás vzbudzovala prirodzený rešpekt i otcovské pohladenie. Vtedy som netušil, že ide o významného kňaza, priekopníka cyrilo-metodskej tradície v Gréckokatolíckej cirkvi a trpiteľa za vernosť pápežovi a Apoštolskej stolici. V neposlednom rade, že ide o otca dnes oceneného profesora MUDr. Jána Murína.

Ak chceme načrieť do životnej púte pána profesora, je nevyhnutné spomenúť tento kontext rodinnej tradície a katolíckej vernosti, ktorý formoval detstvo i dospelie nadaného chlapca. Ján Murín sa narodil v roku 1949 v Michalovciach, kde bol jeho (už spomenutý) otec profesorom gréckokatolíckeho náboženstva na štátnom gymnáziu. Smutne-známe udalosti v apríli 1950 mali za následok tvrdý zásah do ich rodinného života, násilne presídlenie do českého pohraničia a vydávanie svedectva prítomnosti Boha v ateistickom prostredí. V roku 1961 dostala rodina Murínovcov povolenie návratu do Bratislavy, kde sa aj usídlila. Mladý Ján po maturite nastúpil na Lekársku fakultu UK v Bratislave, ktorú aj úspešne ukončil v roku 1973. Po krátkom pobyte na LF v Martine začal pracovať na I. internej klinike Fakultnej nemocnice v Bratislave na Mickiewiczovej ulici a ostal jej verný celý svoj profesný život. Okrem toho postupne dozrieval na vedeckom poli v oblasti internej medicíny, kde absolvoval tri atestácie so špecializáciou na kardiológiu. Aspoň stručne uvediem, že v roku 1986 dosiahol vedeckú kandidatúru (CSc.), v auguste 1993 bol vymenovaný za docenta a v októbri 2000 za profesora medicíny v oblasti vnútorných chorôb. Obdivuhodná je jeho publikačná činnosť, ktorá presahuje 300 vedeckých publikačných jednotiek doma i v zahraničí.

Profesor Ján Murín bol a je činný aj v rôznych stavovských a vedeckých grémiách na celoslovenskej úrovni. Z najvýznamnejších spomeniem, že bol vedeckým sekretárom Slovenskej internistickej spoločnosti (2 funkčné obdobia 1994 – 2001) a predsedom Slovenskej internistickej spoločnosti (november 2001 – 2005). Ďalej bol člen výboru Slovenskej kardiologickej spoločnosti (od 1988 do 2009) a prezidentom Slovenskej kardiologickej spoločnosti (október 2006 – október 2009). Dlhé roky pôsobil ako člen Kategorizačnej komisie Ministerstva zdravotníctva SR (od r. 2004 do nov. 2022). V období rokov 2002 – 2009 bol zástupcom prednostu (primár) I. internej kliniky. Popri profesnej práci odborného lekára kardiológa, od roku 1976 začal pôsobiť aj na akademickej pôde LF UK v Bratislave ako asistent, odborný asistent a docent. V tomto roku 2025 je to už štvrtstoročie, čo v pozícii univerzitného profesora vzdeláva a formuje študentov medicíny, v ostatnom čase najmä v angličtine. Jedno funkčné obdobie bol aj člen Vedeckej rady LF UK v Bratislave. Od 29. nov. 2022 je členom Vedeckej rady LF UPJŠ v Košiciach. Nemožno nespomenúť angažovanie profesora Jána Murína aj v oblasti medicínskej etiky. Posudzovateľom prípadov Úradu pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou je od založenia tejto organizácie až doteraz, čiže viac ako 20 rokov.

Po celý profesný život, poväčšine každoročne mával prednášky na Slovenských odborných kongresoch (internistické, kardiologické...) i na Kongresoch praktických lekárov, ale často prednášal i na Internistických a Kardiologických kongresoch v Čechách. Asi desať rokov participoval na Odborných podujatiach Spoločnosti Alpe-Adria, obvykle kardiologicky zameraných, a prednášal v Drážďanoch, vo Viedni, v Ľubľane a v Brne.

Na dotvorenie vedeckého profilu profesora Jána Murína vymenujem jeho členstvo v medzinárodných združeniach:

Fellow of the European Federation of Internal Medicine FEFIM (2001 – 2010),

Fellow of the American College of Physicians (2004 – 2009),

Fellow of the European Society of Cardiology (FESC, september 2007 – 2010, odvtedy emeritný FESC až doteraz),

Collaborador de Honor – Univerzita Oviedo, Španielsko (2000 – 2001).

V posledných dvoch dekádach oblasťou záujmu prof. Jána Murína je Diabetes mellitus typ 2, SGLT2 (nové) inhibítory, srdcové zlyhávanie, predsieňová fibrilácia, chronická obličková choroba. Predtým a v prvých rokoch praxe to bola oblasť pľúcnej hypertenzie, ischemickej choroby srdca, hlavne infarkt myokardu a fibrilácia predsiení. Bol jedným z prvých na Slovensku, ktorí uvádzali do praxe echokardiografiu (v úvode aj sonografiu brucha).

Pri dnešnej slávnostnej príležitosti sa núka premostenie od fyzického srdca k jeho biblickému symbolu. Biblické srdce je „miesto“, alebo skôr stav, z ktorého pramena naše skutky a kde sa rodia naše hodnoty. Je sídlom lásky a práve cez srdce je možné vstupovať do vzťahu so všetkými okolo nás. Je miestom, kde sa človek v láske stretáva s Bohom, ale aj s iným človekom. Také zdravé srdce má aj dnešný laureát. Napriek svojmu veku sa neustále rozdáva. Ochoťne slúži v rodine, pomáha svojim pacientom a odborne vedie študentov v ich komplexnom napredovaní. Nikdy, ani počas totality, sa nepoddal ideologickému tlaku. Odbornosťou, pracovným nasadením a výkonom nahrádzal chýbajúce politické body. Ostal verný viere i rozumu, ktoré v syntéze privádzajú človeka k pravej múdrosti. Preto je dnešné udelenie ceny Fides et ratio profesorovi MUDr. Jánovi Murínovi, CSc. zaslúžené a ja mu ku gratulácii pripájam aj verš. Dotýka sa lásky, hlavnej sily srdca človeka i samotného Boha:

*Čo je láska? Úsmev jemný,  
pokoj v tvári, kúsok nehy.  
Rozdávaj ju vždy s radosťou,  
nosiš tým len dobrých poslov.*

V Bratislave dňa 16. septembra 2025

.....  
Doc. ThDr. Michal Hospodár, PhD.